Frågor om kontradiktion vid skiljeförfarande om klander av styrelseval

Av advokaten Erik Orehall[1]

Sedan NJA 2015 s. 466 gäller att den gamla styrelsen företräder ett aktiebolag när aktieägare väcker klandertalan mot bolaget i fråga om valet av ny styrelse. Kontradiktionen tryggas genom andra aktieägares rätt till intervention. Skulle en aktieägare som står bakom den gamla styrelsen väcka klandertalan mot bolaget kan en aktieägare bakom den nya styrelsen intervenera i processen. Åtminstone i allmän domstol. Skulle däremot samma bolags bolagsordning föreskriva att tvister mellan bolaget och aktieägare ska slitas genom skiljeförfarande uppstår en rad frågor. Vilken styrelse företräder bolaget då? Finns det någon rätt till intervention i ett sådant skiljeförfarande? Hur upprätthålls annars kontradiktionsprincipen?

1 Inledning

Processande affärsjurister har ofta skäl att syna aktiebolagsrätten i sömmarna. Då och då stöter tvistemålsadvokater också på revor och lösa trådar som kan trassla till det. En sådan fransig reva är frågan om interventionsrätt när bolagsordningen föreskriver skiljeförfarande — och de konsekvenser detta kan få för kontradiktionen i ett förfarande, särskilt vid klander av styrelseval.

Enligt 7 kap. 54 § aktiebolagslagen kan en bolagsordning innehålla en föreskrift om att en tvist mellan bolaget och en aktieägare ska avgöras av en eller flera skiljemän. En sådan föreskrift ska ha samma verkan som ett skiljeavtal. Ett skiljeavtal är å sin sida ett civilrättsligt avtal mellan de avtalande parterna om att en viss förlikningsbar tvist ska lämnas till avgörande av en eller flera skiljemän.[2] En skiljedomsbestämmelse i en bolagsordning skulle därför kunna beskrivas som ett skiljeavtal mellan bolaget och dess aktieägare.

Men ett bolags aktieägare behöver inte vara någon homogen intressegruppering. Tvärt om har inte sällan en aktieägare motstående intressen i förhållande till en annan. Har en aktieägare påkallat ett skiljeförfarande mot bolaget kan således en annan ha ett intresse av att träda in (intervenera) i skiljeförfarandet eftersom dessa två aktieägare kan ha olika, motstående uppfattningar om sakfrågan. Enligt 14 kap. 9 § rättegångsbalken har den som inte är part i rättegång rätt att inträda som intervenient, om han påstår att saken rör hans rätt och visar sannolika skäl för sitt påstående. Vidare så kan interventionen vara så kallad självständig om en dom i målet blir gällande för och mot intervenienten på samma sätt om han hade varit part, varpå han har

[1] Verksam vid Advokatfirman Lindahl.
[2] 1 § lag (1999:116) om skiljeförfarande.

ställning som part i rättegången.[3] Saken är bara den att rätten till intervention i skiljeförfaranden är omdiskuterad — om den över huvud taget finns.[4]

Ett *praktiskt exempel* för att belysa problematiken: En aktieägare som nyligen förvärvat en majoritetspost i ett bolag har nyttjat sin röstandel för att rösta fram en ny styrelse på en bolagsstämma; inte minst därför att den tidigare styrelsen var lojal med en av minoritetsaktieägarna. Samma minoritetsaktieägare väcker då talan mot bolaget och klandrar bolagsstämmobeslutet om att välja den nya styrelsen. En aktieägare får nämligen, under påstående om att ett bolagsstämmobeslut inte har tillkommit i behörig ordning eller på annat sätt strider mot aktiebolagslagen, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen, föra sådan talan mot bolaget enligt 7 kap. 50 § aktiebolagslagen. Av Högsta domstolens praxis följer att den gamla styrelsen företräder bolaget vid en sådan tvist.[5] Den gamla styrelsen, lojal med minoritetsaktieägaren som väckt talan, skulle därmed kunna besluta att bolaget ska medge talan, varpå bolagsstämmobeslutet om att utse en ny styrelse skulle upphävas eller ogiltigförklaras. Inget skulle heller hindra minoritetsaktieägaren och den gamla styrelsen från att upprepa samma process om majoritetsaktieägaren skulle rösta fram en ytterligare ny styrelse på nästa bolagsstämma. I allmän domstol skulle likväl majoritetsaktieägaren på goda grunder kunna ansöka om intervention och självständigt träda in i klandermålet och bestrida minoritetsaktieägarens talan.[6] Därigenom skulle majoritetsaktieägaren kunna undvika en medgivandedom. Men vad gäller då om den aktuella bolagsordningen föreskriver att tvister mellan bolaget och en aktieägare ska avgöras av skiljemän? Finns interventionsrätt för majoritetsaktieägaren i ett sådant skiljeförfarande mellan minoritetsaktieägaren och bolaget företrätt av den gamla styrelsen? Eller står majoritetsaktieägaren handfallen i en sådan situation?

2 Finns det någon interventionsrätt i ett skiljeförfarande baserat på en föreskrift i en bolagsordning?

Frågan om någon interventionsrätt över huvud taget finns i skiljeförfaranden i allmänhet eller i skiljeförfaranden som är baserade på föreskrifter i bolagsordningar i synnerhet — hanteras vare sig i lagen om skiljeförfarande eller aktiebolagslagen.

Även förarbetena saknar konkreta svar. Förarbetena till lagen om skiljeförfarande berör åtminstone frågan om generell interventionsrätt i skiljeförfarande men dessa uttalanden är allmänt hållna. Dock indikerar dessa förarbeten att det bör krävas stöd i avtal för att någon

[3] 14 kap. 11 § 2 st. rättegångsbalken.
[4] Heuman, Skiljemannarätt, Nordstedts Juridik 1999, s. 95, Lindskog, Skiljeförfarande, En kommentar (25 februari 2025, JUNO), p. III 5.2.3.
[5] NJA 2015 s. 466.
[6] 14 kap. 11 § 2 st. rättegångsbalken, NJA 2015 s. 466.

tredjeman ska tillåtas in i ett skiljeförfarande, till exempel genom att det redan i själva skiljeavtalet har avtalats om en sådan rätt.[7]

Avgöranden på området ger heller inte mycket ledning i frågan. I ett publicerat SCC mål, 09/2001, gav den ensamma skiljedomaren uttryck för att det enligt lagen om skiljeförfarande inte var möjligt att låta en tredjeman intervenera som part i ett skiljeförfarande, såvida inte parterna och tredjemannen gemensamt accepterar detta.[8] Ser vi till Högsta domstolens praxis så finns där ett avgörande som åtminstone berör en närliggande fråga. Nämligen den om en konkursborgenär kan intervenera i ett skiljeförfarande rörande en tvistig fordring i konkursen. I NJA 2003 s. 3 konstaterade Högsta domstolen *obiter dictum* att fastän frågan om interventionsrätt är oreglerad i lagen om skiljeförfarande kan det inte uteslutas att en konkursborgenär skulle ha en motsvarande interventionsrätt i ett skiljeförfarande som den konkursboet och övriga konkursborgenärer har i en rättegång i allmän domstol. Högsta domstolen redogjorde inte närmare för de bakomliggande skälen för detta men de bör rimligtvis ha varit att konkursborgenären annars inte kunnat bevaka sin rätt fullt ut. Avgörandet är omdiskuterat och kritiserat. Både Lindskog och Heuman har kritiserat det utifrån avsaknaden av beaktansvärda tredjemansintressen i skiljedomsrätten liksom principen om partsautonomi.[9] Heuman har dock valt att tolka uttalandet om att en interventionsrätt inte kan uteslutas som att Högsta domstolen ansett det mest sannolikt att interventionsrätt ändå saknas; detta då Högsta domstolen inte angett något skäl för att en skiljenämnd annars skulle kunna bryta den skiljedomsrättsliga partsautonomiprincipen och tillåta intervention utan parternas godkännande.[10] Oaktat Heumans tolkning lämnar likväl NJA 2003 s. 3 frågan om interventionsrätt i skiljeförfaranden öppen.

Ser vi vidare till doktrin så har meningarna historiskt sett gått isär i frågan, men en konsensus tycks ha bildats på senare år. Nial resonerade för knappt hundra år sedan för att en interventionsrätt skulle kunna föreligga för aktieägare när en talan om klander av bolagsstämmobeslut hanteras inom ett skiljeförfarande då frågan, då som nu, var oreglerad.[11] I nutid utesluter däremot Heuman rätten till intervention i skiljeförfaranden då ett avtal om skiljeförfarande endast binder parterna som har ingått det — och inga tredje män. Heuman menar att det endast är avtalsparterna i ett skiljeavtal som kan tvinga in varandra i ett skiljeförfarande och följaktligen kan inga utomstående tredjemän tvinga in sig själva i ett sådant förfarande.[12] Även Lindskog menar att det framstår som osannolikt att tredjeman överhuvudtaget skulle ha

[7] SOU 1994:81 s. 130 och prop. 1998/99:35 s. 98.
[8] Stockholm Arbitration Report 2002:1 s. 130 och 137. SCC:s mål 09/2001.
[9] Lindskog, p. III 5.2.3, Heuman JT, 2008–09 s. 378. Se även Söderlund, JT 2024–25 s. 694 ff.
[10] Heuman, JT 2003–04, s. 154.
[11] Nial, Om klanderbara och ogiltiga bolagsstämmobeslut. Stockholm 1934, s. 115.
[12] Heuman, s. 95.

någon rätt till intervention i skiljeförfarande då ett sådant förfarande grundar sig på ett avtal mellan två parter — men att majoritetsaktieägaren i den ovan angivna exempelsituationen, möjligen skulle kunna träda in i skiljeförfarandet, inte som intervenient, utan som en slags legalrepresentant för bolaget.[13] Den rådande uppfattningen tycks dock vara att det under alla förhållanden inte bör vara tal om något som är att likna vid självständig intervention utan parternas samtycke; alltså inte den typ av intervention som är aktuell i motsvarande situation i allmän domstol.[14]

Interventionsrätt i skiljeförfaranden bör alltså inte kunna uteslutas helt men i avsaknaden av ett tydliggörande prejudikat från Högsta domstolen och med en fortsatt tyst lagstiftare — bör det knappast vara kontroversiellt att räkna bort den eventuella möjligheten som försvinnande liten. Under alla förhållanden behöver troligtvis möjligheten återspeglas i skiljeavtalet och/eller att de berörda parterna godtar interventionen efter att skiljeförfarandet väl påkallats.

Lägger vi därtill till den omständigheten att skiljeavtalet utgörs av en föreskrift i en bolagsordning bör möjligheten för tredjeman att intervenera i det förfarandet vara än mindre än i fallet med skiljeförfaranden som vilar på vanliga skiljeavtal. Som nämnts inledningsvis ses en föreskrift om att en tvist mellan bolaget och en aktieägare ska avgöras av en eller flera skiljemän som en föreskrift med samma verkan som ett skiljeavtal.[15] Mot den bakgrunden framstår det som möjligt att i skiljedomsklausulen uttryckligen föreskriva en interventionsrätt för andra aktieägare än den som påkallar ett skiljeförfarande mot bolaget avseende klander av beslutet att utse den nya styrelsen enligt exemplet ovan. Det kan dock diskuteras hur troligt det är att aktieägare skulle vara så pass förutseende att sådana skrivningar skulle föras in i aktieböcker i någon vidare utsträckning — men det finns också ett annat problem. Sett till lagtexten är det bara vissa specifika tvister mellan vissa särskilda parter som kan bli föremål för skiljeförfaranden enligt en bolagsordning. Enligt 7 kap. 54 § aktiebolagslagen ska det röra sig om ”*en tvist mellan bolaget och styrelsen, en styrelseledamot, den verkställande direktören, en likvidator eller en aktieägare*”. Skulle en interventionsrätt erkännas en annan aktieägare än den som påkallat förfarandet mot bolaget skulle det kunna öppna upp för skiljeförfaranden som i allt väsentligt avser tvister mellan två aktieägare. Sett till lagtexten framstår det som tveksamt om aktiebolagslagen tillåter sådana extensiva föreskrifter om skiljeförfarande i ett aktiebolags bolagsordning. Därmed framstår det som osannolikt att en aktieägare har möjlighet till intervention i ett skiljeförfarande enligt en föreskrift i bolagsordningen, mellan bolaget och en annan aktieägare, gällande klander av styrelseval.

[13] Lindskog, p. III 5.2.3, not 163.
[14] Heuman, JT 2008–09 s. 378, JT 2003–04 s. 146 ff., Lindskog p. III 5.2.3. Söderlund, JT 2004–05 s. 695.
[15] 7 kap. 54 § aktiebolagslagen.

3 Vem representerar bolaget i ett skiljeförfarande om klander av bolagsstämmobeslut?

Förutsatt att det inte finns någon interventionsrätt i ett skiljeförfarande vars skiljeavtal är en föreskrift i bolagsordningen; är det då verkligen den gamla styrelsen som företräder bolaget i ett skiljeförfarande om klander av bolagsstämmobeslut? Eller kan det i stället vara en framkomlig väg att låta en utomstående aktieägare vara legalrepresentant för bolaget i ett skiljeförfarande angående klander av bolagsstämmobeslut?[16] Och om inte, finns det något annat sätt att sy ihop denna möjliga reva i aktiebolagsrätten?

För att besvara frågan om vem som i exemplet ovan skulle kunna företräda bolaget i ett skiljeförfarande om klander av bolagsstämmobeslut finns det skäl att se närmare på NJA 2015 s. 466. Det var i nämnda mål som Högsta domstolen kom fram till att den gamla styrelsen är behörig att företräda ett bolag i en klandertvist rörande bolagsstämmobeslutet att utse en ny styrelse, åtminstone när tvisten slits i allmän domstol. Avgörandet säger visserligen inget om vad som gäller i ett dylikt skiljeförfarande men Högsta domstolen förde ett extensivt resonemang kring frågan om behörigheten att företräda bolaget. Ett resonemang som även bör ha bäring på motsvarande fråga i ett skiljeförfarande.

I NJA 2015 s. 466 redogjorde Högsta domstolen för olika överväganden rörande bolagsrepresentation vid talan mot beslut om val av ny styrelse. Till att börja med betonade dock Högsta domstolen betydelsen av kontradiktion i denna typ av process, det vill säga att två motstående sidors ståndpunkter framförs och bemöts.[17] Högsta domstolen motiverade det med att kontradiktoriska förfaranden förbättrar förutsättningarna för en materiellt riktig dom. Därefter konstaterade Högsta domstolen att för det fall den gamla styrelsen är behörig att företräda bolaget i en process avseende beslutet att tillsätta den nya styrelsen, så kan både kärande- och svarandesidan komma att företrädas av personer som har utsetts av en och samma ägargruppering (i likhet med det inledande exemplet ovan). Då risken är överhängande att den nya styrelsen i en sådan situation medger talan för bolagets räkning menade Högsta domstolen att ordningen skulle motverka en materiell prövning av tvisten då kontradiktionen satts ur spel. Det som enligt Högsta domstolen talade mot att den nya styrelsen ska vara behörig att företräda bolaget i den aktuella typen av mål är dock följande. Bolaget skulle kunna åsamkas kostnadsansvar om klandertalan blir framgångsrik och valet av den nya styrelsen upphävts/förklarats ogiltigt. Har tvisten kring valet av den nya styrelsen i grund och botten utgjorts av en inbördes tvist mellan aktieägare menade Högsta domstolen att aktieägare bakom den nya styrelsen borde bära kostnaderna för en fram-

[16] Se Lindskog, p. III 5.2.3, not 163 angående att se en aktieägare som legalrepresentant för bolaget i det aktuella exemplet.
[17] NJA 2015 s. 466.

gångsrik klandertalan mot bolagsstämmobeslutet att utse den — inte bolaget. Av domskälen att döma är det inte gott nog att en sådan skada åtminstone i teorin skulle kunna läkas genom att bolaget för en efterföljande skadeståndsprocess mot aktieägare bakom den nya styrelsen. Enligt Högsta domstolen är därför den lämpligaste ordningen att den gamla styrelsen företräder bolaget för att därigenom undvika kostnadsrisken för det senare. Aktieägare som står bakom den nya styrelsen är i stället hänvisade till att intervenera i målet. Högsta domstolen menade att de kontradiktoriska kraven på processen därigenom alltjämt skulle vara uppfyllda.

Men om interventionsrätten tas bort från ekvationen, vilket tycks vara fallet i ett skiljeförfarande, vad gäller då? Antingen så innebär NJA 2015 s. 466 även i det fallet att den gamla styrelsen är behörig att företräda bolaget oavsett den bristande kontradiktion detta skulle innebära, *eller* så innebär NJA 2015 s. 466 att det är den nya styrelsen som företräder bolaget i ett sådant skiljeförfarande under ett överhängande kostnadsansvar för det senare, *eller* så kan aktieägare bakom den nya styrelsen träda fram som legalrepresentant för bolaget.[18]

Låt oss inledningsvis se till den möjliga lösningen att aktieägare bakom den nya styrelsen skulle kunna agera som legalrepresentant för bolaget i ett skiljeförfarande mellan bolaget och en annan aktieägare i en klandertalan gällande valet av den nya styrelsen. Regler kring att bolaget företräds av annan än styrelsen i vissa särskilda tvistesituationer återfinns i aktiebolagslagen. Enlig 7 kap. 53 § aktiebolagslagen ska, om styrelsen vill väcka talan mot bolaget, en bolagsstämma sammankallas för val av ställföreträdare som ska föra bolagets talan i tvisten. Situationen är onekligen en annan än den som är föremål för denna artikel, men mot bakgrund av nämnda bestämmelse kan det inte sägas vara helt främmande att låta annan än styrelsen företräda ett bolag i vissa särskilda typer av aktiebolagsrättsliga tvister. I fråga om aktieägares talan mot beslut att välja styrelse saknas det dock lagstöd för ett liknande ställföreträdarskap för den aktieägare som står bakom detta val. En analogi låter sig heller knappast göras då ställföreträdarskapet enligt 7 kap. 53 § aktiebolagslagen vilar på bolagsstämmans beslut medan det i den aktuella situationen tvärt om är bolagsstämmans påstådda beslut som är tvisteföremålet.[19] I sammanhanget gör sig även de kostnadsargument gällande som Högsta domstolen lyfte fram som avgörande i NJA 2015 s. 466. Skulle aktieägaren bakom den nya styrelsen tillåtas företräda bolaget är det återigen bolaget som står kostnadsrisken för det fall att talan mot valet av den nya styrelsen blir framgångsrik. Av 2015 års rättsfall att döma är en sådan riskfördelning inte godtagbar. Men förenas ett legalt ställföreträdarskap med ett direkt ansvar för kostnaderna i målet uppstår frågan om vi inte har att göra

[18] Se ovan fotnot 16.
[19] Jfr 7 kap. 50 § aktiebolagslagen.

med just självständig intervention[20] — vilket sannolikt inte tillåts i ett skiljeförfarande.[21] Det verkar därmed inte vara en framkomlig väg att låta aktieägare bakom den nya styrelsen vara bolagets legalrepresentant i ett skiljeförfarande som en annan aktieägare påkallat avseende klander av beslutet att välja den nya styrelsen.

Men att NJA 2015 s. 466 skulle få till följd att den kontradiktoriska principen sätts ur spel vid den aktuella typen av skiljeförfaranden framstår inte heller som särskilt tillfredsställande. Det bör då vara troligare att det kostnadsargument som avgjorde nämnda 2015 års mål inte väger fullt så tungt när kontradiktionen inte kan upprätthållas genom intervention. Inte minst då Högsta domstolen understrukit att prövningen bör ske med särskilt beaktande av betydelsen av kontradiktion.[22] Med andra ord bör vikten av att de två motstående sidornas ståndpunkter blir framförda till gagn för en materiellt riktig dom, kunna leda till motsatt utgång än den i NJA 2015 s. 466, när det är fråga om en klandertalan inom ramen för ett skiljeförfarande. Närmare bestämt, att den nya styrelsen *kan* företräda bolaget i ett sådant skiljeförfarande.

4 Konsekvenser

En konsekvens av att interventionsrätt saknas i skiljeförfaranden avseende klander av styrelseval skulle kunna bli att parterna tävlar om att först påkalla en klandertalan eller en fastställelsetalan kring bolagsstämmobeslutets riktighet. För om NJA 2015 s. 466 ska tolkas som att den gamla styrelsen alltid företräder bolaget i en sådan tvist tycks aktieägare bakom den gamla respektive nya styrelsen ha mycket att vinna på att först påkalla ett skiljeförfarande, åtminstone vid en första anblick.

Som beskrivits ovan kan aktieägaren bakom den gamla styrelsen, genom att påkalla ett skiljeförfarande angående klander av styrelsevalet av den nya styrelsen, stänga ute aktieägaren bakom den nya styrelsen. Detta förutsatt *att* den gamla styrelsen i så fall är behörig att företräda bolaget liksom *att* aktieägaren bakom den nya styrelsen saknar interventionsrätt.[23]

För att undvika den nu beskrivna situationen kan det tänkas att aktieägaren bakom den nya styrelsen har skäl att förekomma aktieägaren bakom den gamla styrelsen och dennes klandertalan genom att aktieägaren bakom den nya styrelsen själv påkallar ett skiljeförfarande. Detta skiljeförfarande skulle då bestå i en fastställelsetalan[24] mot bolaget syftande till att fastställa att den nya styrelsen är rätteligen vald —

[20] Jfr 14 kap. 11 § och 18 kap. 12 § rättegångsbalken, Fitger m.fl., Rättegångsbalken (20 februari 2025, version 97, JUNO), kommentaren till 18 kap. 12 §.
[21] Heuman, JT 2008–09 s. 378, JT 2003–04 ff., Lindskog p. III 5.2.3.
[22] NJA 2015 s. 466.
[23] Heuman, s. 95, jfr NJA 2015 s. 466.
[24] En sådan talan bör tillåtas då skiljemäns kompetens att pröva olika frågor av tvistemåls beskaffenhet sträcker sig längre än domstolars, SOU 1994:81 s. 86 och prop. 1998/99:35 s. 60. Skiljemän kan även pröva förekomsten av en viss omständighet enligt 1 § 1 st. lag (1999:116) om skiljeförfarande.

och att förhindra en klandertalan genom *lis pendens*. Generellt sett är principen om *lis pendens* gällande på samma sätt i ett skiljeförfarande som i en domstolsprocess. Inleder två parter skiljeförfarande om samma sak gäller följaktligen att det skiljeförfarande som har inletts först medför *lis pendens* för det senare skiljeförfarandet vid invändning härom.[25] Aktieägaren bakom den nya styrelsen skulle därför ha ett intresse av att först påkalla ett skiljeförfarande och förmå det att pågå så länge att aktieägaren bakom den gamla styrelsen kan avhållas en klandertalan under klanderfristen om tre månader enligt 7 kap. 51 § 1 st. aktiebolagslagen. Skulle det i stället röra sig om en nullitetstalan enligt 7 kap. 51 § 2 st. som saknar tidsfrist skulle en skiljedom kunna grunda en invändning om *res judicata* enligt allmänna processrättsliga principer.[26]

Det nyss sagda kompliceras dock av att frågor om *lis pendens* och *res judicata* inte beaktas *ex officio* av en skiljenämnd. En skiljedom har heller inte rättskraft mellan andra än parterna i det enskilda skiljeförfarandet.[27] Sätts den kontradiktoriska principen ur spel kan detta få olyckliga konsekvenser. Påkallar aktieägaren bakom den nya styrelsen ett skiljeförfarande mot bolaget finns det inget som i praktiken hindrar att aktieägaren bakom den gamla styrelsen ändå väcker en klandertalan mot bolaget. Saknar aktieägaren bakom den nya styrelsen interventionsrätt i klandermålet så kommer rimligtvis ingen part göra en invändning om *lis pendens* förutsatt att bolaget företräds av den gamla styrelsen jämlikt utgången i NJA 2015 s. 466. Detsamma bör gälla även om en skiljedom har meddelats som fastställer styrelsevalet i enlighet med den talan aktieägaren bakom den nya styrelsen hunnit först med att väcka. Aktieägaren bakom den gamla styrelsen må vara bunden av samma skiljeklausul i bolagsordningen men skiljedomen binder endast skiljeförfarandets parter i rättskrafthänseende. Så länge någon tillämplig frist inte har löpt ut skulle aktieägaren bakom den gamla styrelsen därför kunna väcka en klandertalan mot bolaget gällande styrelsevalet; därtill skulle den aktieägaren kunna förvänta sig fullt bifall om den gamla styrelsen företräder bolaget i ett sådant skiljeförfarande och aktieägaren bakom den nya styrelsen saknar interventionsrätt. Resultatet av detta skulle alltså kunna bli två motsägande skiljedomar i fråga om styrelsevalet. Den handläggare på Bolagsverket som får båda dessa motsägande skiljedomar på sitt bord har en svår nöt att knäcka i fråga om vilken som ska ligga till grund för styrelseregistreringen.

Det beskrivna är knappast en god ordning. Det är inte önskvärt ur rättssäkerhetssynpunkt att aktieägare bakom den gamla respektive den nya styrelsen skulle ha anledning att tävla om att vara först med att påkalla ett skiljeförfarande för att ha möjlighet att delta och eller utestänga den andre. Lika illa ter det sig om ett pågående eller avgjort

[25] Heuman, s. 373, SOU 1994:81 s. 137 och prop. 1998/99:35 s. 104 f.
[26] Heuman, s. 373.
[27] Heuman, s. 376.

skiljeförfarande i praktiken inte skulle medföra *lis pendens* eller *res judicata* därför att ingen part i det efterföljande skiljeförfarandet skulle ha intresse av att påkalla dessa principer. Sammantaget talar även detta för den ovan förfäktade tolkningen av NJA 2015 s. 466. Närmare bestämt att den nya styrelsen kan företräda bolaget i fråga om klander av styrelseval när tvisten slits i skiljeförfarande. Då interventionsrätt tycks saknas i skiljeförfaranden skulle denna tolkning kunna försäkra kontradiktionen i förfarandet. Vidare bör denna tolkning motverka den olyckliga typ av tävlan om att vara den aktieägare som först påkallar ett skiljeförfarande som motsatt ordning skulle kunna motivera. Slutligen skulle nämnda tolkning även ge kraft åt principerna om *lis pendens* och *res judicata* i den aktuella typen av skiljeförfaranden, vilka annars riskerar att sättas ur spel och föranleda motstridiga skiljedomar.

5 Sammanfattande reflektion

Sammanfattningsvis har sannolikt varken lagstiftaren eller Högsta domstolen reflekterat över frågan om en aktieägare har interventionsrätt i en annan aktieägares klandertalan mot bolaget rörande styrelseval då denna ska slitas genom skiljeförfarande enligt bolagsordningen. Frågan har berörts i doktrin men inte renderat något tydligt svar annat än att det över huvud taget är tveksamt om någon interventionsrätt alls finns i skiljeförfaranden, särskilt inte någon självständig sådan utan stöd i skiljeavtalet och/eller parternas samtycke.[28] Ställs detta mot hur en föreskrift om skiljeförfaranden i en bolagsordning regleras i aktiebolagslagen så framstår det som mindre troligt att det ens är möjligt att i bolagsordningen skriva in någon interventionsrätt för andra aktieägare i denna typ av skiljeförfarande.[29] Även om det skulle vara tillåtet att skriva in en sådan interventionsrätt i en bolagsordnings skiljeklausul är det likväl inte särskilt troligt att aktieägare skulle vara så pass förutseende att en sådan skrivning skulle förekomma i någon större utsträckning. Men då ingen interventionsrätt tycks finnas i nämnda situation uppstår frågan hur Högsta domstolens dom i mål NJA 2015 s. 566 — om vilken styrelse som företräder bolaget vid klander av styrelseval — gör sig gällande när klandertalan sker inom ramen för ett skiljeförfarande enligt bolagsordningen. Av domskälen att döma var möjligheten till ett kontradiktoriskt förfarande avgörande och om detta inte går att säkerställa genom intervention (som det gick i 2015 års mål) så bör vare sig kostnadsfrågor eller andra skäl kunna utesluta att bolaget kan företrädas av den nya styrelsen. Såvida det inte är aktieägaren bakom den nya styrelsen som väcker talan varpå saken skulle vara den omvända. Den gamla styrelsen vore i det läget mest lämpad att företräda bolaget för att förmå förfarandet att vara kontradiktoriskt. Detta dynamiska förhållningssätt skulle även motverka att aktieägare tävlar om att väcka en klandertalan först för att därigenom tillförsäkra sig rätt

[28] Heuman, JT 2008–09 s. 378, JT 2003–04 s. 146 ff., Lindskog p. III 5.2.3.
[29] 7 kap. 53 § aktiebolagslagen.

att delta eller för att därigenom låsa någon annan aktieägare ute från förfarandet. Eftersom varken frågor om *lis pendens* eller *res judicata* ska beaktas *ex officio* av en skiljenämnd riskerar även dessa principer att sättas ur spel till följd av bristande kontradiktion, med risken för motsägande skiljedomar till följd.

Att den nya styrelsen skulle kunna vara behörig att företräda bolaget vid ett skiljeförfarande rörande klander av valet av densamma må vara i linje med utgångspunkten NJA 2015 s. 466 — vikten av kontradiktion — men knappast något som kan utläsas direkt som ett prejudikat. Till dess frågan prövas slutligt förblir den därför öppen. Med hänsyn till den sekretess som allt som oftast omfattar skiljeförfaranden är det dessvärre inte troligt att ett avgörande heller kommer publiceras (även om det för all del inte vore prejudicerande). Följaktligen kommer det vara upp till skiljenämnder att återkommande avgöra frågan utan någon vägledande praxis. Frågan bör även kunna uppstå med viss frekvens i affärslivet. Min förhoppning är därför att denna artikel erbjudit något av ett sykit för de skiljemän och processförare som återkommande kommer ha att sy ihop denna reva i aktiebolagsrätten.